

Työmarkkinat

uusissa ja tulevissa EU-maissa

Anna Pärnänen

Kokonaistyöllisyysaste on uusissa EU-maissa vanhoja matalampi ja työttömyys suurempaa. Miehet ovat pääasiassa kokoaikatyössä niin uusissa kuin vanhoissakin jäsenmaissa. Naisille näyttää muodostuneen kolme työllisyysmallia työmarkkinoiden ja perheen puristuksessa. Työpoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi vuoteen 2010 mennessä uusien EU-maiden on vielä ponnisteltava.

EUROOPAN UNIONI laajeni kymmenellä uudella jäsenmaalla vuonna 2004, kun Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro liittyivät siihen. Uusien jäsenmaiden lisäksi myös Bulgaria ja Romania todennäköisesti liittyvät Euroopan unioniin jo vuonna 2007.

Nämä jäsenvaltiot ovat kooltaan hyvin erilaisia. Suurin on Puola noin 38 miljoonalla asukkaallaan, pienin Malta alle 400 000 asukasmäärällä. Mailla on siten eri painoarvo unionin poliittisessa päätöksenteossa. Yhtä kaikki EU-maiden variaatio on laajenemisen jälkeen lisääntynyt entisestään.

Valtaosa uusista ja tulevista jäsenmaista on käynyt läpi suuren taloudellisen ja sosiaalisen muutoksen, maiden siirtyessä sosialistisesta talousjärjestelmästä kapitalistiseen 1980- ja 1990-lukujen taitteessa.

Uusien ja tulevien jäsenmaiden taloudellista ja sosiaalista tilannetta on raportoitu varsin paljon. Murroksen vaikutusta elinoloihin, työmarkkinoihin ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon on tutkittu tilastojen, eri tunnuslukujen ja kansainvälisten indikaattoreiden avulla (esim. Pollert 2003, Pollert & Foder 2005, Fahey & Spéder 2004, The Story behind...2004, Kapitány ym. 2005). Muutoksen tutkimisessa on kuitenkin ollut omat hankaluutensa. Tilastoinnin erojen lisäksi menneen ja nykyisen vertailu on periaatteessa hankalaa, kun kyseessä ovat eri talousjärjestelmät; mitä vertaillaan kun vertaillaan työmarkkinoita sosialistisessa ja kapitalistisessa järjestelmässä? Vaikka historiallinen tarkastelu on tärkeää, on siihen suhtauduttava pienellä varauk-

sella. Esimerkiksi naisten ja miesten tasa-arvon kehityksestä on tilastojen kautta saatu vastakkaisia tuloksia (The Story behind...2004).

Maiden liittyminen Euroopan unioniin on tarkoittanut myös EU-harmonisoitua tilastotuotantoa. Tässä artikkelissa tarkastellaan maiden tämänhetkisiä työmarkkinoita perustunnuslukujen valossa. Tunnuslukuja vertaillaan yhtäältä vanhojen jäsenmaiden tunnuslukuihin ja keskiarvoihin (EU15) sekä toisaalta Suomen työmarkkinalukuihin. Tavoitteena on antaa yleiskuva uusien ja tulevien EU-maiden työmarkkinoista.

Työllisyysasteissa eroja

Työllisyysaste on ehkä tärkein maan työmarkkinoita kuvaava tunnusluku. Lukuun heijastuvat kansantalouden tila ja suhdannevaihtelut, mutta samalla se kertoo paljon myös naisten ja miesten asettumisesta työmarkkinoille. Kokonaistyöllisyysaste uusissa EU-maissa (NMS10) on jonkin verran alhaisempi kuin vanhojen EU-maiden (EU15). Vuonna 2003 työllisyysasteet olivat seuraavat: 63 prosenttia (EU25), 64 prosenttia (EU15), 56 prosenttia (NMS10) (Indicators for...2004–2005)

Koska työvoimatutkimuksessa työllisiä ovat kaikki ne, jotka ovat tehneet tutkimusviikon aikana vähintään yhden tunnin töitä, on tarpeen ottaa huomioon myös osa-aikaisesti työllistyneiden osuudet. Tärkeäksi tämä osa-aikaisuus tulee erityisesti tutkittaessa sukupuolten välisiä eroja EU-maiden työmarkkinoilla. Seuraavassa on tarkasteltu

EU-maiden työmarkkinoita työllisten ja osa-aikatyöllisten osuuksien avulla.

Romanian, Bulgarian ja Unkarin työllisyysasteissa tulee ottaa huomioon, että näissä maissa on paljon epävirallista (informal) työllisyyttä, joka ei tilastoidu mihinkään. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi pienimuotoista kaupustelua. Erityisesti Romanian alhainen työttömyysaste ja korkea työvoiman ulkopuolella olevien määrä herättää epäilyn laajasta epävirallisesta sektorista; onkin puhuttu Romanian kaksoistyömarkkinoista (dual labour market). (European employment observatory...2004, Gender assessment of the...Bulgaria 2003) Epävirallisen työllisyyden määrää voidaan kuitenkin vain arvioida, mitään tarkkoja lukuja siitä ei ole saatavissa. Tässä tarkastelussa on nojattu saatavilla olevaan tilastotietoon.

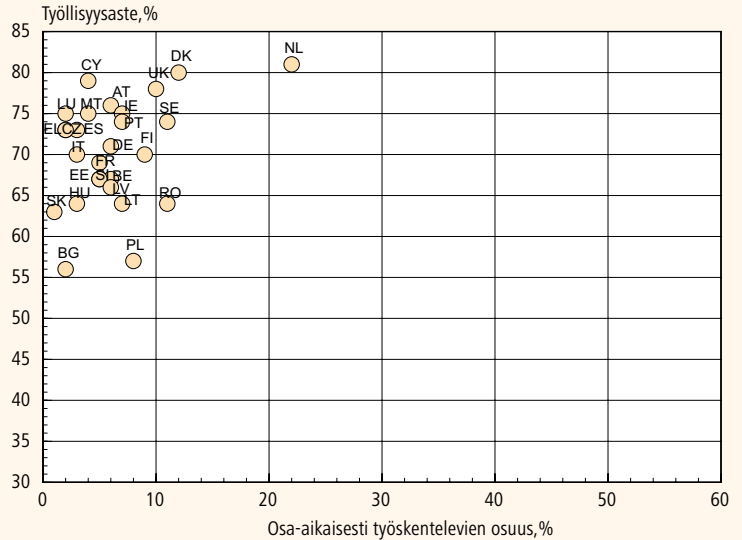
Miehet ovat pääasiassa kokoaikatyössä

Miesten työllisyysmallit eivät juuri eroa toisistaan jäsenmaiden välillä (kuvio 1). Ainoa poikkeus on Hollanti, jossa osa-aikaisesti työllisten miesten määrä on varsin korkea (22 prosenttia). Miesten kokoaikatyön malli on erityisen vahva isillä. Alle 12-vuotiaiden lasten työllisistä isistä osa-aikatyötä tekee hyvin harva, korkeimmillaankin vain viisi prosenttia. (Pärnänen & Sutela & Mahler 2005).

Naisten kolme työllisyysmallia

Naisten työllisyysmallit vaihtelevat maasta toiseen. Kuviossa 2 on esitetty naisten työllisyysasteet ja osa-aikatyöllisten osuudet. Heidän työllisyysasteensa on korkein Ruotsissa (72 %) ja matalin Maltalla (34 %). Naisten osa-aikatyö on yleisintä Hollannissa (74 % työllisistä) ja vähäisintä Bulgariassa (3 % työllisistä). Tällä tavoin kuvattuna EU-maissa näyttäisi olevan kolme erilaista naisten työllisyyden mallia.

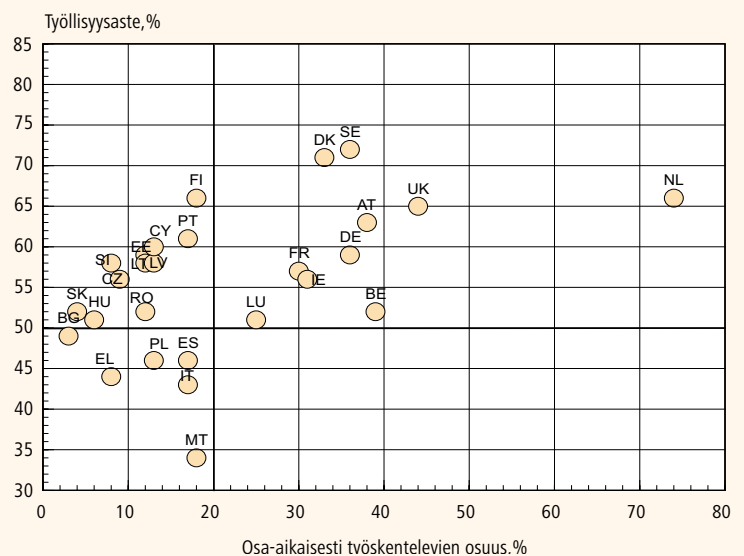
Kuvio 1. **Miesten työllisyysasteet ja osa-aikatyötä tekevien osuudet (%) nykyisissä ja tulevaisissa EU-maissa 2003, 15–64-vuotiaat.**



Luxemburgin ja Maltan luvut 2002, Kyproksen ja Latvian osa-aikatyöluvut 2003 toinen vuosineljännes, Saksan osa-aikatyötä tekevien osuus: OECD Labour Force Statistics, Saksan osalta osa-aikatyö: alle 30h/vko töitä

Lähde: Eurostat, Quarterly Labour Force Data, Employment in Europe 2004

Kuvio 2. **Naisten työllisyysasteet ja osa-aikatyötä tekevien osuudet (%) nykyisissä ja tulevaisissa EU-maissa 2003, 15–64-vuotiaat.**



Luxemburgin ja Maltan luvut vuodelta 2002, Kyproksen ja Latvian luvut 2003 toinen vuosineljännes, Eurostat, Saksan osa-aikatyötä tekevien osuus: OECD Labour Force Statistics, Saksan osalta osa-aikatyö: alle 30h/vko töitä.

Lähde: Eurostat, Quarterly Labour Force Data, Employment in Europe 2004

- 1) *Naisten kokoaikatyön kulttuurin maita* ovat Suomen, Kyproksen ja Portugalin ohella juuri uudet jäsenmaat Viro, Liettua, Latvia, Unkari, Slovenia, Tshekki sekä tuleva jäsenmaa Romania. Näissä maissa yli puolet työkäisistä naisista on työllisiä, mutta osa-aikatyötä tekevien määrä on varsin alhainen (alle 20 prosenttia työllisistä).
- 2) *Naisten osa-aikatyön kulttuurin maita* ovat Ruotsin ja Tanskan ohella lähes kaikki Keski- ja Länsi-Euroopan maat: Ranska, Irlanti, Luxemburg, Hollanti, Belgia, Iso-Britannia, Saksa ja Itävalta. Näissä maissa työkäisistä naisista yli puolet on työllisiä, mutta huomattava osa käy töissä osa-aikaisesti. Osa-aikaisten määrä tosin vaihtelee Hollannin huikkeasta 74 prosentista Luxemburgin 25 prosenttiin. Pohjoismaiden kohdalla on mielenkiintoista huomata, että Tanskassa ja Ruotsissa yli kolmasosa naisista käy töissä osa-aikaisesti.
- 3) Kolmatta naisten työllisyysmallia edustavat Etelä-Euroopan maat – Kreikka, Italia, Espanja, Malta – Puolan ja Bulgarian ohella. (Bulgaria voitaisiin 49 prosentin työllisyysasteella lukea myös kokoaikatyön kulttuurin maihin.) Näissä maissa naisten työllisyysasteet ovat varsin matalia (alle puolet naisista työllisiä), mutta jos naiset käyvät töissä, he tekevät sitä pääsääntöisesti kokoaikaisesti. Maiden naisten työllisyysmallia voikin kutsua *jakaantuneiden työmarkkinoiden* malliksi, jossa naiset näyttävät valitsevan joko työn tai perheen.

Tällä tavoin eriteltyä Suomen naisten työllisyysmalli kuuluu itäeurooppalaiseen naisten työssäkäynnin malliin, eikä esimerkiksi pohjoismaista naisten työssäkäynnin mallia voi erottaa omaksi tyypikseen¹.

EU-maissa miesten kokoaikatyö on normi, mutta naisten työllisyysmalleihin vaikuttavat kulttuuriset, taloudelliset (ansiotaso) ja institutionaaliset tekijät. Kulttuurisilla tekijöillä tarkoitan käsityksiä ”hyvästä äidistä” ja mielipiteitä äidin työssäkäynnin suotavuudesta. Maiden välillä on selviä eroja sen suhteen, suositaanko lasten hoidossa formaalia vai informaalia hoivaa (Pfau-Effinger 2005). Lastenhoidon järjestämisessä ei kuitenkaan ole kyse vain tietyn hoivamallin suosimisesta, vaan myös vaihtoehtojen rajallisuudesta. Institutionaaliset tekijät kuten perhevapaajärjestelyt ja lasten päivähoidon saatavuus vaikuttavat ratkaisevasti työn ja perheen yhteensovittamiseen. Myös verotus ohjaa ja vaikuttaa naisten työmarkkinavalintoihin. Institutionaaliset tekijät sekä heijastavat kulttuurisia käsityksiä että myös pitävät yllä ja uudelleen tuottavat niitä. Samalla ne toimivat myös poliittisten tavoitteiden kuten syntyvyyden nousun, työvoiman tarjonnan säätelyn tai köyhyyden poistamisen työkaluina.

Työ, perhe, syntyvyys

Huolimatta suuresta sosiaalisesta ja taloudellisesta murroksesta, vaikeutuneesta työllisyystilanteesta ja työmarkkinoilla tapahtuneista siirtymistä työvoiman ulkopuolelle, itäisen Keski-Euroopan maiden työllisyysmallit näyttävätkin olevan varsin pysyviä. Esimerkiksi halukkuus osa-aikatyöhön on varsin alhaista (Slovenia, Bulgaria) (European employment observatory...2004). Toisaalta entisen Itä-Saksan osavaltioissa naisten työvoimaosuus on entisen Länsi-Saksan osavaltioita korkeampi ja erityisesti äitien työssäkäynti on edelleen DDR:n mallin mukaisesti yleisempää kuin entisen Länsi-Saksan puolella. Entisen Itä-Saksan alueella naiset myös tekevät pidempää päivää, vaikka osa-aikaisesti työsken-

1 Naisten osallistumista työmarkkinoille ja hoivan järjestämistä eri Euroopan maissa on tutkittu varsin paljon. Birgit Pfau-Effinger (2005) on tyytellyt sukupuolenmukaista työnjakoa seuraavasti Ne ovat: ”perhetalouden malli”, ”mieselättäjä – kotirouva malli”, ”mieselättäjä – nainen osa-aikahoivaaja malli” ja ”molemmat työssäkäyviä – valtio hoivaaja/hoiva ostettu markkinoilta malli” (ks. myös Crompton 1999). Viidentenä hoivan ja palkkatyön yhdistämismallina on esitetty kahden työssäkäyvän ja kahden hoivaajan mallia. (Pfau-Effinger 2005, Crompton 1999). Näistä ensimmäinen eli ”family economy model” oli voimissaan agraariyhteiskunnassa ja viidettä sukupuolenmukaista työnjaon mallia ei missään vielä esiinny. Tätä jaottelua voi soveltaa kolmijakoon siten, että Etelä-Euroopan maat edustavat perinteisintä työnjaon mallia miehen käydessä töissä ja naisen ollessa (hoivaamassa) kotona. Osa-aikatyön kulttuurin maat ovat toista mallia (”male breadwinner – female part-time carer model”) ja kokoaikatyön kulttuurin maat ainakin Suomen ja Itä-Euroopan maiden osalta istuisivat kolmanteen malliin ”dual breadwinner – external model” (/State-carer/Marketized-carer” Crompton 1999). Pfau-Effinger (2005) kuitenkin lukee Pohjoismaista Tanskan, Ruotsin ja Suomen kuuluvaksi samaan ”dual breadwinner – external” malliin.

televien osuudet ovat olleet nousussa. (Rosenfelt ym. 2004).

Suuri murros näkyi syntyvyysluvuissa; kaikissa entisissä sosialistisissa maissa syntyvyys on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Jäsenmaiden (EU25) keskiarvon syntyvydessä (1,46 vuonna 2002²) ylittävät toisaalta kokoaikatyön kulttuurin maista Suomi, Portugal ja Kypros, toisaalta osa-aikatyön kulttuurin maat lukuun ottamatta Saksaa ja Itävaltaa. Kolmatta naisten työllisyysmallia (jakaantuneet työmarkkinat) edustavissa Etelä-Euroopan maissa syntyvyys jää kaikissa alle EU25:n keskiarvon³.

OECD-maita⁴ koskevissa tutkimuksissa onkin todettu positiivinen korrelaatio naisten työssäkäynnin ja syntyvyyden välillä. Tiivistäen voi sanoa, että maissa, joissa naiset pystyvät yhdistämään työn ja perheen, he synnyttävät enemmän lapsia (Brewstwe & Rindfuss 2000, McDonald 2000). Myös survey-tutkimukset tukevat tulosta; eurooppalaisen työolotutkimuksen mukaan syntyvyys on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta alle EU-keskiarvon juuri niissä maissa, joissa naiset useimmin ilmoittavat työn ja perheen yhteensovittamisen olevan vaikeaa (Pärnänen & Sutela & Mahler 2005). Tässä suhteessa itäisen Keski-Euroopan uudet EU-maat ovat poikkeavia; naisten korkea työllisyysaste ei yhdisty korkeahkoon syntyvyyteen. Murrostalouksien kohdalla syntyvyyden laskua on selitetty taloudellisen ja sosiaalisen murroksen tuottamalla epävarmuudella tulevaisuutta kohtaan.

Työttömyys uusissa jäsenmaissa suurempi ongelma

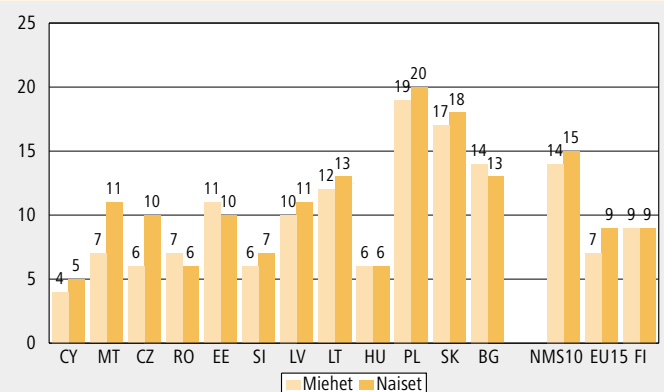
Työttömyys vaivaa uusista jäsenmaista eniten Puolaa ja Slovakiaa, joissa sekä naisten että miesten työttömyysasteet hipovat pariakymmentä prosenttia (Kuvio 3). Näissä maissa on myös pitkäaikaisyöttömiä muita maita enemmän (Indicators for...2004–2005). Miesten työttömyys nousee yli kymmenen prosentin myös Bulgariassa, Latviassa,

Liettuassa ja Virossa. Niin ikään naisten työttömyys nousee näissä maissa yli kymmeneen prosenttiin. Myös Maltalla naisten työttömyys on runsaat 11 prosenttia.

Maiden sisällä on työttömyydessä paljon eroja. Pääkaupunkiseuduilla työttömyys on usein muuta maata selvästi alhaisempaa. Esimerkiksi Slovakiassa pääkaupungin Bratislavan työttömyysaste oli 3 prosenttia vuonna 2002, kun se pahimman työttömyyden alueella (Rimavska Sobota) oli 29 prosenttia. Useissa maissa vähemmistöjen, kuten romanien ja venäjänkielisten työttömyys on valtaväestöä korkeampaa. Työttömyys on yleisempää nuorilla, vähän koulutetuilla ja vajaakuntoisilla, mutta joissakin maissa myös korkea ikä lisää työttömyysriskiä. Ikääntyneitä on kuitenkin paljon kokonaan poistunut työmarkkinoilta. Kuten kuviosta 3 näkee, suurimmassa osasta maista työttömyystilanne on naisilla miehiä vaikeampi. Virallisen työttömyyden ohella esiintyy myös piilotyöttömyyttä esimerkiksi maataloudessa (Puola). (European employment observatory...2004)

Kaiken kaikkiaan työttömyys on suurempi ongelma uusissa jäsenmaissa kuin vanhoissa, vaikka vanhoistakin maista Saksassa, Ranskassa sekä Kreikassa työttömyysaste hipoo 10 prosenttia ja Espanjassa se on jo hiukan yli. Työttömyysasteiden keskiarvot olivat vuonna 2003 seuraavat: 9 % (EU25), 8 % (EU15), 14 % (NMS10) (Indicators for...2004–2005).

Kuvio 3. Miesten ja naisten työttömyysasteet (%) uusissa ja tulevilla EU-jäsenmaissa vuonna 2003, yli 15-vuotiaat.



Lähde: Unemployment harmonised series, Eurostat

2 Lähde: Eurostat, verkkopalvelu

3 Lähde: Eurostat, verkkopalvelu

4 Tutkimuksiin on valikoitu joitakin OECD-maita

Työllisyys toimialoittain: palveluiden osuus nousussa

Uusissa ja tulevilla EU-maissa selvästi useampi työskentelee maataloudessa kuin vanhoissa EU-maissa. Kun vanhoissa jäsenmaissa (EU15) 5 prosenttia työllisistä miehistä ja 3 prosenttia työllisistä naisista työskenteli maataloudessa, uusissa jäsenmaissa (NMS10) miesten vastaava luku oli 14 prosenttia ja naisten 12 prosenttia. Tuleva jäsenmaa Romania edustaa maatalousvaltaisuuden ääripäätä; peräti kolmasosa työllisistä saa elantonsa maataloudesta (Kuviot 4 ja 5). Myös Puolan maatalousvaltaisuus on merkilläpantavaa; maataloudessa työskentelevien

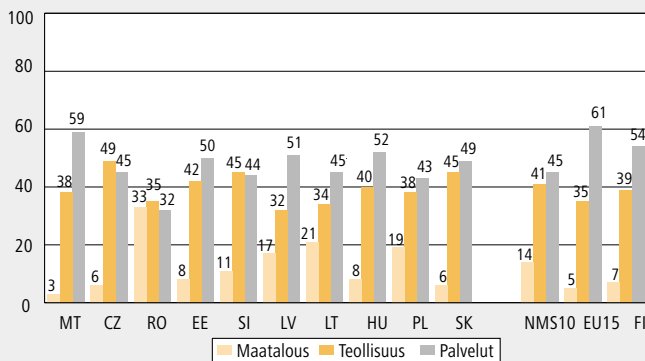
määrän voi nimittäin ennakoida tulevaisuudessa laskevan ja näiden ihmisten hakeutuvan muille aloille ja muihin maihin töihin.

Maataloudessa ja teollisuudessa työskentelevien määrä on ollut pääsääntöisesti laskussa jo useamman vuoden ajan uusissa jäsenmaissa ja palveluiden parissa työskentelevien määrä sitä vastoin nousussa (Employment in Europe 2004). Työmarkkinoiden rakenteellinen kehitys on kulkemassa kohti palveluammattien kasvua.

Erityisen nopeaa rakennemuutos maataloudesta ja teollisuudesta palveluihin on ollut Virossa. Vuonna 1992 työllisistä virolaisista runsaat 18 prosenttia työllistyi maataloudessa, vajaat 38 prosenttia teollisuudessa ja runsaat 43 prosenttia palveluissa; vastaavat luvut olivat kymmenen vuotta myöhemmin noin seitsemän prosenttia maataloudessa, runsaat 31 prosenttia teollisuudessa ja vajaa 62 prosenttia palveluissa. Esimerkiksi Puolassa siirtymät ovat olleet varsin vaatimattomia, ja Liettuassa maataloudessa työskentelevien osuus nousi vuodesta 1991 vuoteen 1994. Hakeutuminen maaseudulle maataloustöihin onkin tarjonnut taloudellisessa muutoksessa työpaikkansa menettäneille ”pakopaikan”, jos uudelleen työllistyminen ei ole onnistunut. Ainakin Romaniassa ja Unkarissa maaseutu on toiminut työttömyyden ja rakennemuutoksen pehmiikkienä (European employment observatory...2004)

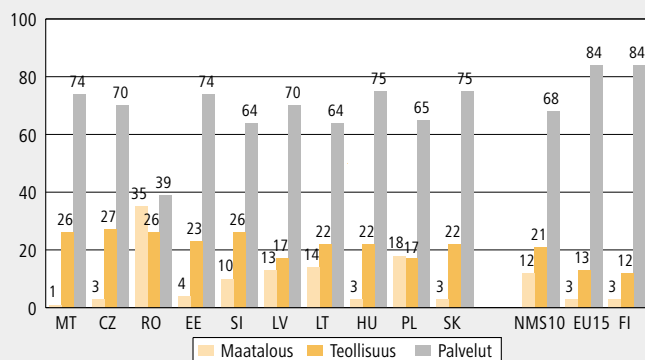
Kuten vanhassakin EU:ssa myös uusissa jäsenmaissa naiset ovat valtaosin työllistyneet palveluihin, miehiä on vastaavasti enemmän töissä teollisuudessa. Sosialistisen ajan jäänteinä itäinen Keski-Eurooppa maissa on kuitenkin muita EU-maita enemmän naisia töissä teollisuudessa. Kun vanhassa EU:ssa 13 prosenttia työllisistä naisista työskentelee teollisuudessa, uusissa jäsenmaissa joka viides nainen on työssä tehtaassa. Vanhassa EU:ssa yli 80 prosenttia naisista työskentelee palveluissa. Kaiken kaikkiaan teollisuus työllistää uusissa jäsenmaissa suhteellisesti enemmän ihmisiä kuin vanhoissa jäsenvaltioissa. Unionin teollisin maa työllisten osuudella mitaten on tällä

Kuvio 4. Miesten työllisyys toimialoittain (% kokonaistyöllisyydestä) uusissa ja tulevilla EU-maissa vuonna 2003.



Lähde: Eurostat, Quarterly Labour Force Data, Employment in Europe 2004. Kyproksen ja Bulgarian tiedot puuttuvat, Latvian ja Maltan tiedot 2000, NMS10 keskiarvo 2002.

Kuvio 5. Naisten työllisyys toimialoittain (% kokonaistyöllisyydestä) uusissa ja tulevilla EU-maissa vuonna 2003.



Lähde: Eurostat, Quarterly Labour Force Data, Employment in Europe 2004. Kyproksen ja Bulgarian tiedot puuttuvat, Latvian ja Maltan tiedot 2000, NMS10 keskiarvo 2002.

hetkellä Tshekki, jossa teollisuudessa työskentelevien osuus työllisistä oli 39 prosenttia vuonna 2003.

Ikääntyneiden työllisyys alhaista

Yksi keskeinen EU-indikaattori on ikääntyneiden eli 55–64-vuotiaiden työllisyys. Eurooppa ikääntyä ja ikääntyneiden työurien pidentäminen ja työllisyysasteiden nostaminen on yksi keskeisimpiä EU-tavoitteita (Lisbon...2000, Stockholm...2002, Julkunen & Pärnänen 2005). Useissa uusissa jäsenmaissa ikääntyvien työllisyysasteet ovat huomattavan alhaisia (kuviot 6 ja 7). Tähän vaikuttavat toisaalta Itä-Euroopan maiden alhaisemmat vanhuuseläkeiät, toisaalta maiden heikko työllisyystilanne ja varhaiseläkkeiden käyttö keinona kamppailla työttömyyttä vastaan. Ikääntyneiden työllisyys on alhaisinta niissä maissa, joissa työttömyys on korkeaa (pois lukien Slovenia). Poikkeuksen uusien ja tulevien jäsenmaiden joukossa tekee Viro, jossa sekä ikääntyneiden miesten että naisten työllisyysasteet ovat korkeita. Tämä johtuu vanhuuseläkeikien nostosta ja siitä, että eläkkeellä olevat voivat saada koko eläkkeen vaikka olisivat töissä. Liettuan korkeita 55–64-vuotiaiden työllisyyslukuja on selitetty eläkkeiden pienuudella. (European employment observatory...2004).

Ikääntyneiden miesten työllisyysasteet ovat kaikissa EU-maissa korkeammat kuin naisten, ja monissa maissa korkeammat kuin Suomessa. Suomalaisten ikääntyneiden naisten työllisyysaste on myönteinen poikkeus EU-alueella: lähes puolet 55–64-vuotiaista naisista on työllisiä. Korkeampaan ikääntyneiden naisten työllisyysasteeseen yltävät vain Ruotsi ja Tanska.

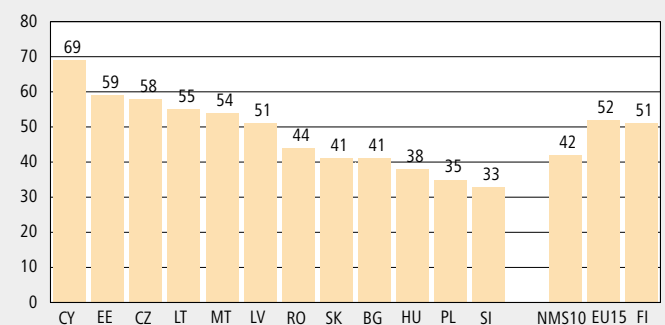
Vielä on matkaa EU-tavoitteisiin

Euroopan unionilla on kolme selkeää työllisyyspoliittista tavoitetta: 1) kokonaistyöllisyysasteen tulisi olla yli 67 prosenttia vuonna 2005 ja yli 70 prosenttia vuoteen 2010 mennessä, 2) naisten työllisyysasteen tulisi olla 57 prosenttia vuonna 2005 ja nousta 60 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä ja 3) ikääntyneistä

eli 55–64-vuotiaista yli puolet tulisi olla työllisiä vuonna 2010.

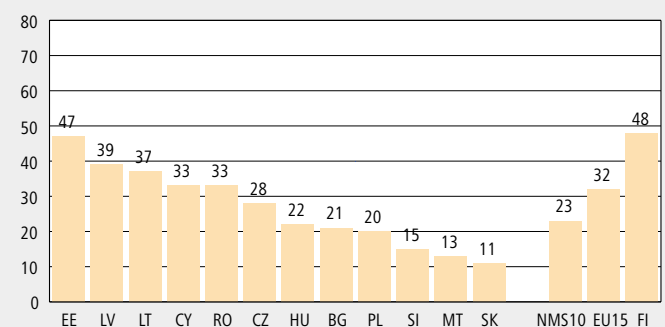
Kokonaistyöllisyysasteessa vain Kypros (69%) on jo saavuttanut tavoitteen. Tshekin, Latvian, Liettuan, Viron ja Slovenian kokonaistyöllisyysasteet ovat hieman yli 60 prosenttia muiden jäädessä tämänkin alapuolelle. Alhaisinta työllisyys on Puolassa (51% vuonna 2003). Naisten vuoteen 2005 asetetun työllisyystavoitteen ovat saavuttaneet Viro, Latvia, Liettua, Slovenia ja Kypros. Vaikein tavoite näyttää uusille ja tuleville jäsenmaille olevan ikääntyneiden työllisyyden nostaminen unionin tavoitetasoon. Vaikka muutaman maan tilanne

Kuvio 6.
55–64-vuotiaiden miesten työllisyysasteet (%) uusissa ja tulevista EU-maissa vuonna 2003.



Lähde: Quarterly Labour Force Data, Eurostat

Kuvio 7.
55–64-vuotiaiden naisten työllisyysasteet (%) uusissa ja tulevista EU-maissa vuonna 2003.



Lähde: Quarterly Labour Force Data, Eurostat

on varsin hyvä (Viro, Kypros, Liettua), ikääntyneiden työllisyysaste on pienimmillään niinkin alhainen kuin 24 prosenttia (Slovenia). Alle 30 prosentin työllisyyteen jäävät myös Slovakia, Puola ja Unkari. Uusilla EU-mailla on siis työsarkaa jäljellä unionin työllisyystavoitteiden saavuttamisessa. Maiden taloudet ovat kuitenkin kasvussa, mikä lupaa myös hyvää työllisyyttä. □

Kirjoittaja työskentelee tutkijana Tilastokeskuksen Elinolot-yksikössä.

Lähteet:

- Brewster, K., Rindfuss, R.** (2000): Fertility and women's employment in industrialized nations. Annual review of sociology, Vol. 26, Number 1, s. 271–296.
- Crompton, R.** (1999): Discussion and conclusions. Teoksessa: Crompton, R. (toim.): Restructuring gender relations and employment: The Decline of the male breadwinner. Oxford University Press, Oxford.
- Employment in Europe 2004.** Recent trends and prospects. European Commission.
- European employment observatory review. Spring 2004.** European Commission.
- Fahey, T., Spéder, Z.** (2004): Fertility and family issues in an enlarged Europe. (<http://www.eurofound.eu.int/publications/files/EF03115EN.pdf>)
- Gender assessment of the impact of EU accession on the status of women in the labour market in CEE. National study: Bulgaria (2003). Bulgarian Gender Research Foundation, Sofia.
- Indicators for monitoring the employment guidelines 2004–2005 compedium.** Second version. Latest update: 15/04/2005 European Commission.
- Julkunen, R., Pärnänen, A.** (2005): Uusi ikäsovimus. Sophi (tulossa).
- Kapitány, B., Kovacs, K., Krieger, H.** (2004): Working and living in an enlarged Europe. (<http://www.eurofound.eu.int/publications/files/EF0595EN.pdf>)
- Lisbon European Council,** Presidency Conclusions, 23 and 24 March 2000.
- McDonald, P.** (2000): Gender equity, social institutions and the future of fertility. Journal of population research, Vol.17, no. 1/2000, s. 1–16.
- Pfau-Effinger, B.** (2005): Welfare state policies and the development of care arrangements. European societies Volume 7, Number 2, 2005, s. 321–347.
- Pollert, A.** (2003): Women, work and equal opportunities in post-Communist transition. Work, employment and society Volume 17, Number 2 June 2003.
- Pollert, A., Foder, E.** (2005): Working conditions and gender in an enlarged Europe. (<http://www.eurofound.eu.int/publications/files/EF04138EN.pdf>)
- Pärnänen, A., Sutela, H., Mahler, S.** (2005): Combining family and full-time work. Working time flexibility of full-time working parents in EWCO countries (tulossa).
- Rosenfeld, R., Trappe, H., Gornick, J.** (2004): Gender and work in Germany: before and after reunification. Annual review of Sociology, Volume 30, Number 1 (August 2004). s. 103–124.
- Stockholm European Council,** Presidency Conclusions, 23 and 24 March 2001.
- The Story behind the numbers: Women and employment in central and eastern Europe and the CIS.** (2004) Unifem.

EU:n jäsenmaat ja niistä käytetyt lyhenteet

Uusista jäsenvaltioista käytetään lyhennettä NMS10 = New Member States 10. Uudet jäsenvaltiot ovat Kypros (CY), Latvia (LV), Liettua (LT), Malta (MT), Puola (PL), Slovakia (SK), Slovenia (SI), Tšekki (CZ), Unkari (HU) ja Viro (EE).

EU15 lyhenne tarkoittaa viittatoista vanhaa jäsenmaata: Alankomaat (NL), Belgia (BE), Espanja (ES), Irlanti (IE), Italia (IT), Itävalta (AT), Kreikka (EL), Luxemburg (LU), Portugali (PT), Ranska (FR), Ruotsi (SE), Saksa (DE), Suomi (FI), Tanska (DK) ja Yhdistynyt Kuningaskunta (UK).

Liittymässä olevat maat (accessing countries) ovat

Bulgaria (BG) ja Romania (RO). Maat liittyvät Euroopan unioniin mitä todennäköisimmin vuoden 2007 alusta. Romanian ja Bulgarian jäsenyyttä voidaan kuitenkin lykätä vuodella, mikäli ne eivät täytä kaikkia ehtoja.

Ehdokasmaita (candidate countries) ovat Kroatia (CR) ja Turkki (TR). Maiden liittymisestä ei ole vielä aikataulua. Kroatian neuvotteluaikeista EU:n kanssa ei ole vielä lopullista selvyyttä. Kroatia itse toivoo voitavansa aloittaa neuvottelut vielä tämän vuoden aikana. Turkin kanssa EU:n on ainakin toistaiseksi määrä aloitettava jäsenyysneuvottelut lokakuussa 2005.

Lyhenne EU25 viittaa kaikkiin EU-jäsenvaltioihin.